

главного комиссариата полиции, а именно то, что продолжительность с момента получения сообщения о насилии в ближнем окружении до передачи материала досудебного расследования судье досудебного расследования составляет не более 48 часов. Так экономятся человеческие и финансовые ресурсы, и кроме того, лицо, применившее насилие, лишено возможности повлиять на потерпевшего, так как на протяжении досудебного расследования (до 48 часов) является задержанным.

Список литературы

1. Михайлович И. „Некоторые аспекты проблемы бытового насилия“. Право, 2012 г.
2. Усцила Р., Гргигутите Н., Кармаза Е. „Методические рекомендации для сотрудников полиции, занимающихся семейными конфликтами“. Вильнюс 2008 г.
3. Дирсиене Н., Ушацкиене К., Маинелите И., Крюгждаите Р. „Методологические рекомендации направлены на защиту жертв насилия в семье и волонтерских организациях“. Каунас, 2007.
4. „Закон о защите от насилия в ближнем окружении“. 15 декабря 2011 г., Но. 72-3475.
5. „Порядок контроля, проводимого работниками полиции за тем, как исполняется решением суда лицу, применившему насилие“. 2011 г. Но. 5-V-1061.
6. Уголовно-процессуальный кодекс. 2000 г., Но. 89-2741.
7. Уголовный кодекс. 2000 г., Но. 89-2741.

Боняк Валентина Олексіївна,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ УКРАЇНИ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні умови демократичного поступу Української держави вимагають суттєвого удосконалення організації і функціонування правоохоронних органів, зокрема такої їх важливої складової як органів охорони правопорядку, до яких слід віднести Національну поліцію, Службу безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Національну гвардію, органи військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Управління державної охорони, підрозділи пенітенціарної служби (органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори), Державну прикордонну службу України, підрозділи Державної фіскальної служби України (подат-

кової міліції та митних органів)).

В умовах сьогодення вагомими перепонами на шляху до належного стану існування цих органів є: 1) їх залежність від цілей керівництва держави, провладних (парламентських) політичних партій, їх волі, а при парламентсько-президентській моделі державного правління – позицій парламентської коаліції та Уряду, сформованого за політичним принципом партійних квот, що не сприяє прояву політичної волі до реальних змін моделі діяльності правоохоронних органів та свідчить про брак комплексного підходу до реформи правоохоронної системи, непослідовність її проведення [1, с. 5]; 2) відсутність системної методології реформування досліджуваних органів, яка повинна включати кадровий, матеріально-технічний, правовий та ідеологічний компоненти [2]; 3) збереження корупції.

Аналіз чинного конституційного законодавства з питань організації та функціонування органів охорони правопорядку України, інформаційно-аналітичних матеріалів, результатів проведеного нами опитування (у формі анкетування) посадових і службових осіб досліджуваних державних органів, інших органів публічної влади, чиї функціональні обов'язки пов'язані з забезпеченням взаємодії правоохоронних органів із громадськістю, свідчить про те, що причини, які породжують проблеми організації та функціонування органів охорони правопорядку та стоять на заваді їх реформування в умовах формування громадянського суспільства і розбудови правової держави в Україні мають економічний, політичний, культурно-духовний, соціальний, техніко-юридичний характер.

Наміри політичного керівництва усунути ці чинники неодноразово мали місце у нашій державі. Водночас, такі ініціативи з реформування системи правоохоронних органів носили незавершений та непослідовний характер.

Досвід реформування аналогічних органів у зарубіжних країнах свідчить на користь комплексного підходу до цього процесу, який, по-перше, має торкатись усіх органів охорони правопорядку України, а, по-друге, максимально охопити всі складові їх існування (економічну, політичну, соціальну, культурно-духовну), що в кінцевому рахунку й сприятиме забезпеченню належного публічного порядку та безпеки в сучасних умовах.

У нашій державі поштовхом до такого реформування слід вважати прийняту у червні 2014 р. постанову Кабінету Міністрів України «Про утворення робочої групи з питань підготовки пропозицій щодо розроблення Концепції реформування правоохоронних органів» [5]. Водночас, це рішення не містило чітких вимог до діяльності цієї групи у форматі Комплексного огляду сектору безпеки і оборони (далі - КОСБО). У матеріалах до Круглого столу “Концептуальні підходи до реформування МВС у контексті загальнонаціонального плану реформ” 16 квітня 2015 р. слушно вказано на той факт, що міжвідомча робоча група з проведення КОСБО була створена урядом лише в листопаді 2014 р., а план заходів та методичні рекомендації затверджені в лютому 2015 р. [6], що свідчить про проблеми

координації на центральному рівні.

Вважаємо, що комплексне реформування системи органів охорони правопорядку має здійснюватися під керівництвом Національної ради реформ, що є спеціальним консультативно-дорадчим органом при Президенті України з питань стратегічного планування, узгодження позицій щодо впровадження в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації.

Зважаючи на широкий спектр необхідних реформ, яких потребує українське суспільство, Національна рада реформ має право створювати робочі групи, комітети, цільові експертні команди для розроблення та впровадження напрямів реформ, залучати в установленому порядку до роботи в таких групах, комітетах, командах посадових і службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, працівників підприємств, установ, інших організацій, вітчизняних та іноземних учених і фахівців [7].

На нашу думку, найбільш доцільно здійснювати керівництво процесом реформування органів охорони правопорядку України з єдиного центру – Національної ради реформ, у складі якої має бути створений комітет із реформування цих органів публічної влади, як тимчасовий орган, що його діяльність має бути зосереджена на підготовці такого важливого юридичного документа як, Стратегія реформування органів охорони правопорядку України.

Такий документ повинен передбачати: а) принципи організації та функціонування органів охорони правопорядку; б) розмежування їх функцій; в) започаткування дієвого контролю за їх діяльністю як з боку громадянського суспільства, так і держави в особі органів законодавчої та судової влади; г) пропозиції з реформування цих органів, підготовлені на основі аналізу вивчення позитивного і негативного зарубіжного досвіду цих процесів. Стратегія має вирізнятися комплексним характером, враховувати соціокультурну складову: ментальність, традиції та звичаї українського народу.

Необхідність таких змін була визначена і Коаліційною угодою, окремий розділ якої "Реформа системи органів правопорядку" передбачив проведення комплексної реформи органів правопорядку для ефективного, безкомпромісного захисту прав і свобод людини [8].

Важливим кроком до реформування органів охорони правопорядку України слід вважати Указ Президента «Про Стратегію реформування судочинства, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [9].

Не викликає сумніву той факт, що у нашій державі перед командою реформаторів нині постають надзвичайно складні безпекові, ресурсні, політичні, інституційні виклики (бойові дії на південному Сході країни, не усунута повністю загроза поширення сепаратистських настроїв та/або широкомасштабна російська агресія, проблеми економічного характеру), що, однак, не може бути причиною відмови від проведення реформ [1]. З огляду на це, реформування має стосуватися не одного чи кількох органів охорони пра-

вопорядку України (як, наприклад, Національної поліції), а їх системи; повинно бути загальнонаціональним і не обмежуватися фрагментарними змінами; ним має бути охоплена вся сукупність органів, які реально виконують функцію головної імунної системи державного механізму.

Першим із системи органів охорони правопорядку готовність здійснити кардинальні зміни продемонструвало Міністерство внутрішніх справ України. Запропоновані Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ та Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України, що розроблені за активної участі громадськості та були схвалені Кабінетом Міністрів України у жовтні 2014 року, засвідчили про початок фундаментальних змін у цій системі.

В основу такого реформування покладені такі принципи:

- верховенства права;
- деполітизації;
- демілітаризації;
- децентралізації;
- підзвітності та прозорості у роботі;
- тісної співпраці з населенням та місцевими громадами;
- професійної підготовки персоналу [10], [11].

Така розпочата у державі стратегічна реформа, як вважає О.Н. Ярмиш, має на меті служіння людині та захист її прав. Такі перетворення, на його думку, повинні включати в себе, щонайменше, три компоненти: 1) кадровий; 2) правовий компонент (удосконалення діючих та прийняття нових законодавчих актів із питань організації та діяльності цих органів); 3) ідеологічний (вплив у його межах дасть можливість якнайшвидше позбавитися пережитків радянської моделі й дозволить розбудувувати систему, обравши за основу права й свободи людини) [2, с. 6].

Аналіз процесу реалізації Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ України свідчить про те, що для визначення напрямів реформування органів охорони правопорядку, поряд із громадськістю, необхідно залучити не тільки представників центральних органів виконавчої влади, в яких проводяться реформи, але й тих міністерств, які забезпечують фінансове та юридичне супроводження таких реформ (Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України тощо). Саме активна участь міжвідомчої команди вмотивованих, ініціативних компетентних реформаторів, які формують та підтримують внутрішній запит на реформи, є невід'ємною передумовою успіху [1]. Сьогодні у реформуванні органів охорони правопорядку нашої державі активно допомагають міжнародні організації (ЄС, ОБСЄ, НАТО) та такі розвинуті держави світу, як США, Велика Британія, ФРН, Канада та ін.

Однією з нагальних проблем, яка у ході такого реформування потребує свого вирішення на законодавчому рівні, є демілітаризація органів охорони правопорядку України. Про початок її позитивного вирішення

свідчить зміст Закону України «Про Національну поліцію», в якому поліція (на відміну від міліції, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про міліцію» була державним озброєним органом виконавчої влади), визначається як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [12].

Вищевикладене свідчить, що сучасне реформування органів охорони правопорядку України базується на принципі верховенства права. Саме такий підхід забезпечить належну реалізацію повноважень досліджуваними органами, захист прав і свобод людини та, відповідно, публічний порядок і безпеку в державі.

Використані джерела:

1. Концептуальні підходи до реформування органів внутрішніх справ як складової правоохоронної системи та сектору безпеки і оборони України. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу “Концептуальні підходи до реформування МВС у контексті загальнонаціонального плану реформ” 16 квітня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/upload/przh_Melnyk_militsiya_2015_8_5.pdf. – 56 с.

2. Ярмиш О. Кадри дійсно вирішують усе / О. Ярмиш // Іменем Закону. – 2014. № 27 (5933). – 3 лип. – С. 6-7.

3. Алфьоров С. М. Адміністративно-правова діяльність щодо протидії корупції в органах внутрішніх справ : монограф. / С. М. Алфьоров. – Х. : Золота миля, 2011. – 372 с.

4. Заброта Д. Г. Державна антикорупційна політика в Україні: теорія, правова основа, інституалізація : монограф. / Д. Г. Заброта. – Сімферополь : КРП «Видавництво "Кримнавчпеддержвидав"», 2013. – 368 с.

5. Про утворення робочої групи з питань підготовки пропозицій щодо розроблення Концепції реформування правоохоронних органів : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2014 № 171 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/171-2014-п>.

6. Про затвердження плану заходів з проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони України та методичних рекомендацій щодо його проведення : розпорядження Кабінету Міністрів від 25.02.2015 №139-р // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 41. – 05 березня.

7. Питання Національної ради реформ і Виконавчого комітету реформ : Указ Президента України від 13.08.2014 № 644/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/644/2014>.

8. Коаліційна угода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/11/Koaliciyna_uhoda_parafovana_20.11.pdf.

9. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки : Указ Президента України від 20.05.2015 № 276/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.

10. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України : розпорядження Кабінету Міністрів України 22 жовтня 2014 року № 1118-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/strategija-rozvitku-organiv-vnutrishnih-sprav-ukrayini-doc210966.html>.

11. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221414>.

12. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 40-41. - Ст. 379.